3

21

PROLUSIO MEDICA
DE
CACHEXIA VIRGINEA.

QUAM

ANNUENTE DEO,

Ex auctoritate Magnifici Rectoris

D. JOHANNIS LULOFS,
A. L. M. JUR. UTR. ET PHILOS. DOCTORIS, ASTRONOM. MATHES. ET PHILOSOPHIÆ IN ACADEMIA LUGDUNO-BATAVA PROFESSORIS ORDINARII, FLUVIORUM HOLLANDIÆ AC WESTFRISIÆ INSPECTORIS GENERALIS,

NEC NON

Ampliſſimi SENATUS ACADEMICI Conſenſu,
& Nobiliſſimæ FACULTATIS MEDICÆ Decreto,

PRO GRADU DOCTORATUS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS,

Eruditorum Examini ſubmittit

JOANNES MANNING, Anglus.

Ad diem 30. Januarii MDCCLVI. Horâ Decimâ, L. S.

Pauca, ne neglectui habitus videatur sexus Amabilis, breviter attingam.

Mead.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud ELIAM LUZAC, Juniorem.
MDCCLVI.

JUVENI INGENUO

D. GULIELMO MANNING,

FRATRI SUO PATRUELI CARISSIMO,

NON CONSANGUINITATIS

SED

AMICITIÆ ERGO,

TENTAMEN HOCCE MEDICUM

L. M. Q. D. D. D.

J. MANNING.

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30784839

PROLUSIO MEDICA
DE
CACHEXIA VIRGINEA.

CUM Academiæ hujus celeberrimæ lex ſcribendi neceſſitatem imponat, de CACHEXIA VIRGINEA, affectu ſexûs ſequioris ſanitati et pulcritudini inimiciſſimo, aliquantulum pro viribus diſſerere juvat.

SEXUS femininus, ut diverſimode ad generationis opus plus, quam maſculinus, contribuit, plures hinc partes ſive organa nactus, pluribus quoque morbis obnoxius eſt: illos taceo, quos Feminæ utero jam gerentes neceſſariâ naturæ lege pati debent; verum innumera quoque ſunt mala, quibus Virgines ex eo, quod propagationi aptæ natæ, Virgines maneant, cruciantur.

AD hos enim pubertatis annos pervenientes, non raro in malum Corporis habitum incidunt, quo color externus maxime a naturali degeneratur; ſuavis imprimis floridusque oris rubor in pallidum, pallido-flavescentem et vireſcentem mutatur; ſolida flacceſcunt, tumoribus œdematoſis hinc inde turgent, fluidisque ſeroſis, tenacibus repleta palleſcunt: præterea ſanguinis fluxus menſtruus debito tempore non erumpit, vel eruptus ſupprimitur, vel juſto ordine, copiâ, colore non apparet. Definitio.

A HUIC

Huic affectui Medici Scriptores, ex more, manu non parca, nomina impoſuerunt; ex quibus Græcorum Chloroſin; Latinorum morbum ſeu Cachexiam Virgineam, Febrim albam, Amatoriam, Icterum album, memoraſſe ſufficit, ut eorum ulteriori explicationi ſuperſedeam.

Quamvis etiam hâc occaſione a me quodam jure exigi poſſit, ut Virginem ex tenero ætate ad juſtum corporis incrementum perventam, atque illa præſertim ejus organa, quæ nunc primum ad officium obeundum apta fiunt, omnesque viciſſitudines ex humorum abundantia æque ac ſolidorum laxitate et torpore oriundas, pluribus deſcriberem; nec non ut exinde fluxûs menſtrui originem, cauſas, effectus et morbos deducerem; limites tamen mihi propoſiti adeo longe excurrere vetant: potius ergo ad ipſius affectûs hiſtoriam enarrandam me confero, ut recenſitis præcipuis ſignis et ſymptomatibus, clara inde ejus cauſæ, naturæ et ſedis pateat ratio.

Signa et ſymptomata.

Jam ab initio, externa Corporis ſuperficies pallidum *colorem* induit, in facie præſertim, palpebris et labiis ſe manifeſtantem, ubi ſæpius ſubflavus, vireſcens et quaſi plumbeus apparet. *Solida* laxa fiunt et flaccida, digiti prementis veſtigium non adeo cito amittunt: loca quædam molliter, œdematoſe intumeſcunt, matutino tempore imprimis palpebræ et genæ, veſpertino pedes eorumque malleoli inflantur. Ipſi *oculi* ſplendorem amittunt, et languidi ſubſident. *Calor naturalis* multum imminuitur, extremitates præcipue frigent. omnes fere *functiones vitales*, *animales*, *naturales* læduntur valde ac torpent: Maxima enim oritur membrorum *Laſſitudo*, pedum gravitas, & ad motum inertia. *Exercitia* quæcunque mox reſpirandi difficultatem, anhelitusque, cordis et arteriarum capitis palpitationes, ipſius capitis dolores creant.

Cir-

Circa *præcordia* anxietates, ad *Hypochondria*, *lumbosque* tenſiones, conſtrictiones et dolores obtuſi ſentiuntur. *Animus* ipſe triſtitiâ obſeſſus torpet, faciliusque deliquia patitur, aliquando etiam delirat. Magna adeſt in *ſomnum* propenſio, licet interruptus ſit, et corpus parum eo reſocilletur. *Appetitus* proſtratus eſt cum nauſea, ructu, vel vomitu, aut ita depravatus, ut in abſurda quævis, cretam, carbones ſimiliaque, ferantur. *Os* ſalivâ densâ et lentâ ſiccum valde ſitit. *Alvus* plerumque adſtricta eſt, et aſſumta fere cruda ejicit. *Urina* redditur cruda et decolor. *Sudores* erumpunt ſpontanei, aquoſi plane. Arteriarum *Pulſus* debilior et inæqualis nunc languet, nunc acceleratur, et in variâ corporis parte ſæpiſſime variat. *Sanguis* venâ emiſſus, viſcidus eſt, et plurimâ ſeroſitate abundat. Hiſce jam inſuper accedunt *Menſtrua* vel nondum erupta, vel rurſus ſuppreſſa, vel inordinate parciusque, vel albo colore fluentia.

Hæc ſunt præcipua, utpote quæ fere innumera, Cachexiæ Virgineæ ſigna et ſymptomata: omnia quidem in ſingulis ægrotis nequaquam, verum alia in aliis, et pleraque in plurimis, juxta optimorum auctorum teſtimonia deprehenduntur, et plane ſufficiunt ad hujus morbi naturam, ſedem et cauſam proximam cognoſcendas.

Mirum tamen videtur, tantam hîc opinionum diverſitatem inveniri: ne Veterum placita memorem, inter ipſos Recentiores parum convenit: Paracelsus cauſam hujus affectûs ſtatuit alumen in utero reſolutum. Helmontius Archæum uteri debilem; Sylvius acidam viſcidamque materiem uteri glandulas obſtruentem incuſant. A liquore ſpermatico, coacervato, et mora diuturniore corrupto maſſam ſanguineam, lympham, ſpiritusque inquinante, derivare Cauſa proxima.

 pla-

placuit Etmullero. Materies viſcida, cruda, frigida, glandulas uteri obſtruens, ſanguiniſque affluxum impediens, nec non reliquos humores vitians, Sennerto, Musitano, Riverio multiſque aliis arridet. Nonnullis laticem nerveum incuſare placuit: inter alios Sydenhamum audiamus dicentem: "Huic ego cauſæ, (ſpirituum ſcilicet animalium ἀταξίᾳ, ſeu inordinatæ agitationi ſanguinem perturbanti) "adjudico in juvenculis Chloroſin ſive febrim albam (quam "quidem ſpeciem eſſe affectionis Hyſtericæ nullus dubito,) "aliamque omnem malorum Lernam, in qua immerguntur miſellæ, quotquot hoc morbo diu elanguerunt, quæ omnia a "ſuccis putreſcentibus in ſanguine congeſtis, atque exinde in "organa varia depluentibus ſuccreſcunt." Omnia tamen hæc commenta, poſt ſtabilitum ob immortali Harveo inventum ſanguinis circuitum, ſponte diſparuerunt. Tum demum receptis in Medicina Mechanices et Hydraulices legibus, ut plures alios ſic et omnes virginum morbos a natâ in Corpore, ad incrementum pervento, Plethorâ, et per menſtruum fluxum ob quamcunque cauſam evacuari neſciâ, deducere anniſi ſunt multi in arte Medica præclari viri. Quantum vero ad hanc Plethoræ doctrinam attinet, eam ubi de Cauſis remotis erit ſermo examinandam reſervamus, nam (quamvis ex nata ſanguinis abundantia menſes originem trahere agnoſceremus) nequaquam tamen, ubi de Chloroseos cauſa proxima eſt quæſtio, vel ipſe ſuppreſſus aut morboſus eorum fluxus accuſari poteſt, quippe qui morbum noſtrum, ut effectum, directe non conſtituat producatque.

Verum quid multis opus eſt? Si debita habeatur ſignorum ſupra recenſitorum ratio; nulla, credo, de cognoſcenda cauſa ſupererit difficultas: quis enim, ubi perpenderit omnia, quæ in morbo, a malo corporis habitu, Cachexia dicto, ob-

obſervantur ſymptomata, eandem ibi malorum ſeriem non offendit, ita ut unum et eundem eſſe morbum, qui CHLOROSIS, clare pateat. Quum tamen huic affectui ſolæ Virgines ſint obnoxiæ, ut ſingularis ergo quædam differentia detur, neceſſe eſt: Revera etiam illa adeſt; uti enim ſupra menſtruorum male ſeſe habentium facta eſt mentio, ſic hoc ſymptoma proprie CACHEXIAM VIRGINEAM conſtituit, ſine illo ſimplicem Cachexiam dicendam: ita ut nullus dubitandi ſit locus, quin ille morbus, vera ſit CACHEXIÆ ſpecies, virginibus quidem ſolis propria, ſed generalem eandem Cauſam proximam, quam CACHEXIA, agnoſcens; licet hæc Cauſa ab aliâ ſingulari quâdam magis remotâ pendeat, ab utero ſcilicet, ejusque fluxu rite non procedente: ut mox viſuri ſumus.

PRIMO igitur CACHEXIÆ cauſam proximam inquiramus. Innumeræ hîc iterum memorandæ forent Auctorum ſententiæ; quæ tamen, ne nimis exſpatier, ſilentio præterire malo; ſolam illam prolaturus, quæ, juxta optimam BOERHAVII et HOFFMANNI doctrinam adornata, maxime mihi ut vera cauſa arriſit: ſcilicet, *partium ſolidarum naturalis tonus, vigor ſeu robur adeo relaxatum et debile, humorumque phlegmaticorum ac viſcidorum talis abundantia, ut in ſe invicem rite agere nequeant.*

HÆC nobis videtur vera cauſa CACHEXIAM proxime conſtituens, valde ſane univerſalis, utrumque ſexum et quemlibet fere ætatem invadens, atque ab innumeris aliis cauſis remotioribus oriunda: verum tum demum CHLOROSIN producens, quum magis particularis ſequiorem ſexum virgineum occupans, *uterum ejusque fluxum morboſum* pro cauſa efficiente agnoſcat.

Cauſæ remotæ.

JAM ergo ordo exigit, ut hanc reliquasque conſideremus cauſas remotas, quibus pateat mox indicatam revera eſſe proximam, ſupra recenſitis ſymptomatibus creandis aptam. Videamus primo cauſas, quæ ad hunc morbum concipiendum prædiſpoſitionem præbent.

1°. DE *Ætate* autem et *Sexu*, quos ipſe morbus ſupponit juniorem et femininum, nullum eſt dubium, quin prædiſponant; non ſolum quatenus hoc tempore corpus ad debitum incrementum perveniens, eandem tamen ſanguinis copiam, quâ ad accreſcendum indigebat, conficere pergit; ſed et quatenus ſolidorum habitus, fluidis hac ætate multum adhuc abundans, minus compactus et laxior, Plethoræ concipiendæ minus reſiſtit, et debito robore nondum præditus illam ſubigere nequit: quo quidem origini adhuc propior eſt homo, ſolidis eo ſenſibilioribus gaudet, quæ a leviſſimis cauſis (a ſanguine copiâ irritante) multum quidem afficiuntur; verum quibus non in debitos et regulares ſed inordinatos valde motus et contractiones facillime irritantur; quo dein fit, ut fluida et motu et qualitate multum peccent, ipſaque tandem ſolida langueſcant, tono et robore deſtituantur, et inſenſiliora reddita, in fluida rite non reagant, ſed atonica, illis adeo diſtendantur et molliantur, ut multum non abſit, quin morbus noſter producatur.

QUIBUS jam omnibus *Sexus ſequior* tanto magis anſam præbet, quanto et ipſo corporis habitu laxior, ſenſilior, mobiliorque, ac magis quoque ex ſuo domeſtico vitæ genere, ſuoque Generationis officio obeundo plethoræ, et periodici ſanguinis fluxûs perturbationibus obnoxia exiſtit.

QUANTUM vero ad ipſam *Plethoram*, quæ a multis, ut ſupra jam innuimus, pro Cauſa fluxûs menſtrui habetur, per-

pul-

pulcra ſane hæc eſt doctrina, multis tamen difficultatibus non deſtituta: Corpus enim maſculinum juſto accretum, æque ac femininum eandem ſanguinis copiam conficere pergit, menſtruâ tamen evacuatione ſe ipſum non liberans, tanta inde non patitur mala: an quia plus quam femina perſpirat vir; uti voluit *clar.* FREIND? Quis dixerit, cur hæc Plethora conſtanti ſatis lege quovis menſis intervallo evacuetur: an a retenta tricesima, perſpirationis parte ejusmodi naſcitur *Plethora, quæ viribus ad vaſa uterina perrumpenda inſtructa ſit?* uti demonſtrare connatus eſt idem Eleg: Auctor. Quare, ne plura moveam, ubi intra duas fluxûs menſtrui periodos, V. S. multo etiam major ſanguinis quantitas, quam ordinario per menſes effluit, emittatur, ſicque Plethora plane tollatur, fluxus nihilominus debito tempore tantum abeſt ut vel non, vel parcius, ut ſæpe copioſius appareat? Sed ad propoſitum redeamus.

2°. TEMPERAMENTUM *Phlegmaticum* et *ſanguineum* horumque intermedia, atque *habitus Corporis laxus* et *ſpongioſus* multum huc faciunt: virgo enim ex ſtatu ſuo et ætate in hæc jam proclivior, magis etiam periclitatur, ſi temperamentum accedat: id quod ex mox dictis ſatis conſtat.

3°. ORGANICA *conſtructio* huc pertinet, quæ, Ex. gr. coalitis genitalibus, menſium obſtructioni locum dare poteſt. Multi quoque *alii morbi prægreſſi* virginem præ omni alio in hunc affectum præcipitare queunt, quorum tamen enumeratio hujus loci non eſt.

4°. TANDEM *diſpoſitione hereditaria* vel et *Idioſyncraſiâ* ſolidis tanta naturaliter ineſſe poteſt debilitas aut ſenſilitas, ut ad hunc morbum vel nata videatur: ſic tenera divitum proles magis quam ulla alia ex ſua naſcendi conditione hoc morbo laborare certum eſt.

SE-

Sequuntur jam illæ cauſæ remotæ, quæ procatarcticæ ſeu occaſionales dicuntur, quoniam earum occaſione morbus in corpore prædiſpoſito latens, in actum deducitur.

1°. Aër hic conſiderandus venit, Corpus noſtrum per totam ejus externam internamque Pulmonum ſuperficiem, ut perpetuum balneum ambiens, adeo neceſſarium, ut minimo temporis punctulo, illo carere non poſſit: hinc merito felices, qui coelo placido fruuntur: mirum enim quantum ad Corporis animique vigorem valeat; " Non quod non omni tem-"peſtatum genere (ut ait Celſus) homines per omnia genera "morborum et ægrotent et moriantur"; ſed quotidianâ experientiâ docemur, aërem purum, ſiccum, juſto caloris gradu præditum ad ſanitatem integram tuendam quam maxime requiri.

Nostro autem morbo creando maxime anſam dat *aër humidus*, imprimis ſi nimium vel *caloris* vel *frigoris* gradum conjunctum habet: *Aër* enim *humido* ſaturatus externe et interne corpori applicatus, ejus evaporationes aqueas recipere non poteſt, ſed ipſe in humores ſe diffundit: hi ergo plus humidi accipiunt quam perdunt: hinc ſolida laxantur, molliuntur, elaterem tonumque amittunt. Si jam humido aëri *calor* accedit, maxime debilitantur ſolida; ſi autem *frigus*, majus etiam morbi cachectici ſuſcipiendi oritur periculum: quo enim plus aquæ aër frigidus continet, eo difficilius caleſcit; balnei aquoſi inſtar, quod frigidum a Calore corporis nativo non facile incaleſcit, ſed illud conſtringit, et tantum abeſt, ut ejus evaporationes recipere poſſit, ut potius corpori magis calenti ſe inſinuat, et retentam humorum copiam adaugeat: inſigniter igitur ſolida tono, fluida motu deſtituuntur: hinc omnia mala, quæ ex deficiente ſolidorum in fluida actione et reactione, ex impedita perſpiratione, ſimilibusque oriuntur. Quæ præterea multum augentur ex eo, quod *aër humidus* ſimul *leviſſimus* ſit, de-

demonſtrante hoc mercurio, qui in Barometro eo magis deſcendit, quo humidior eſt aër: Corpus ergo externe minus premitur, adeoque ſolida minus ſuſtentata interne in fluida irruentia rité non reagunt, ſed amiſſo robore et tono, minorem vim contractilem edunt, humoresque minus compreſſi rareſcunt et denſitatem amittunt. Merito igitur HOFFMANNUS *in Syſt. Rat. monet:* "Obſervamus ſub atmoſphæra nebuloſa et turbida "diutius perſiſtente et ventis ſimul ex occidente flantibus, "itemque tempore vernali et autumnali, aut ſi quis in locis "valde humidis, paludoſis humilioribusque conclavibus com- "moretur, vel dormiat, frequentem eſſe morbi cachectici "proventum": id quod ſatis ſuperque teſtatur hujus affectûs in his regionibus frequentia.

NE prolixior evadam, alias aëris variis vaporibus impuri qualitates nocivas jam prætereo: neque memoro innumeras ejus ſubitasque viciſſitudines: verius tamen de ſua quam hiſce regionibus prædicaſſe videtur CELSUS: "Ex tempeſtatibus "vero optimæ æquales ſunt ſive frigidæ ſive calidæ, peſſimæ "quæ maxime variant."

2°. SEQUUNTUR *Cibus* et *Potus*, qui, ut frequens morborum cauſa, ſic et Cachecticos quosvis in corpore prædispoſito producere poſſunt. Aſſumta enim, ut detrimentum, quod corpus per ipſas ſanitatis actiones aſſiduo patitur, reſtituant, iis qualitatibus gaudeant neceſſe eſt, quæ ab ipſis corporis, cui ingeruntur, viribus legitime ſuperari, in liquidum nutritivum immutari atque aſſimilari queant. *Sanis* quidem, ut dicunt, *omnia Sana*; ſunt tamen varii ſanitatis gradus, variæ ætates, varia temperamenta vitæque genera, quorum aliis hic cibus potusque congruus, qui aliis valde nocivus evadit. Merito hinc et vere monet *clar.* VAN SWIETEN ad §.

1168. "Feſſus a labore diurno domum redux ruſticus pane "atro, carnibus, aut lardo, fumo et ſale induratis, fameli- "cum replet ventriculum, moderatoque ſomno languida mem- "bra poſtquam refecit, ſurgit robuſtus et alacer ad ſoli- "tos labores. Illi vero, qui divitiis affluentes largis "quotidie fruuntur epulis, nec ſe ad labores credunt natos "eſſe, perpetuis querelis Medicorum aures fatigant, dum vo- "lunt vivere ſani, et nihil agere". Hinc ubi virginis delicato teneroque, eodem, quæ robuſto opificis corpori, ingeruntur, quomodo hæc digerere, atque in utilem ſuccum chyloſum convertere poterit? Ventriculus et inteſtina indigeſtili materiâ gravantur, crudaque nutritioni inepta reliquis humoribus admiſta, eorum indolem naturalem depravant: "Sicque valet, "ut ait Hoffmannus *l. c.* commune illud proverbium, "vitium primæ coctionis, quæ fit in primis viis, non facile "corrigitur in ſecunda, quæ in viſceribus ſanguificationi et "depurationi inſervientibus peragitur; multo minus in tertia, "quæ actu nutritionis abſolvitur."

Maxime jam ut nociva huc ſpectant omnia *viſcida tenacia*, *farinoſa non fermentata*, *craſſa*, *pinguia*, *acria*, *ac ſimilia*, quæ corpori debiliori, quieti aſſueto ingeſta, tum digeſtionem, chyli abſorptionem, foecum excretionem lædendo; tum bilem reliquosque ſuccos gaſtricos obtundendo; tum ſpontaneam corruptionem acidumve producendo, mille modis totam corporis oeconomiam turbant vitiantque. Quæ mala tanto graviora evadunt, ſi ingurgitatis *copioſis liquidis aquoſis* præcipue *calidis*, non ſolum omnia corporis ſolida, imprimis autem primæ viæ laxantur et debilitantur, ſed et glutinoſa tenacia ibi hærentia diſſolvantur, et per vaſa lactea corpus intrant; ubi, excretis iterum aquoſis, novum conſtituunt gluten, quod omnium viſcerum functiones pervertit, humo-

rum

rum motum retardat, omnes ſenſus internos et externos languidos reddit, ſicque morbi cujuſcunque cachectici fundamenta jacet. Unde HIPPOCRATES *Aph.* 16. *Sect.* V. "calidum, "eo frequenter utentibus, has affert noxas: carnis effeminationem, nervorum impotentiam, mentis torporem *etc.*" Quæ omnia, ſi adeo nocent, quanto magis illa, quæ vel depravato appetitu, vel vana futuræ pulcritudinis ſpe aſſumta fortiſſimis etiam viſceribus digeri nequeunt; id quod virginibus non raro ex uſu eſt.

3°. MULTA *Corporis quies, vitaque otioſa et ſedentaria*, recte quoque cauſis procatarcticis hujus morbi adnumerantur: Quanta enim bona præſtant ad neceſſarium adeo humorum motum, ad debitam viſcerum actionem ipſumque animi vigorem, moderata corporis exercitia; tanta e contrario iis neglectis oriuntur mala: deficiente enim motu muſculari, ſanguis in venis accumulatur, lentiusque ad Cor refluit, lentior ergo cordis contractio, ipſeque circuitus lentus; cui autem humorum abundantia, cruditas, lentor et viſciditas, variæ ſtagnationes, obſtructiones, impeditæ ſecretiones et excretiones, tanquam pediſſequæ adjunguntur. Quam igitur ob rem etiam optima alimenta, ſi debita corporis exercitia deficiunt, nocent: "ſi motus languet, "*inquit clar.* VAN SWIETEN *ad* §. 1172, tunc plura ma-"nent in Corpore, quæ ſecedere debuiſſent et expelli; nec "debita vi moleculæ liquidi nutrientis applicantur ad loca, quæ "debebant reſtaurari: unde Corpus repletur quidem, ſed non "bene nutritur, nec in debito conſervatur robore."

4°. QUANTUM jam ad *Animi pathemata* attinet, de quorum ſane efficacia in corpus, quale imprimis virgineum mobile valde, melius conſtat, quam de modo, quo in illud agant; præter omnes fere functiones, quas turbare poſſunt, miros ad-

admodum in ventriculum et inteſtina edunt effectus: Verum præterea maxime reſpectu Chloroseos nocent terror, moeror, ira, quatenus in uterum ejusque fluxum mire agere ſolent. Singulari quoque ratione huc reſpicere videtur *inſanus amor*, et in rem veneream deſiderium: virgo enim viro matura, inſolitos, quibus intus ardet, æſtus perſentiens, continuo de medela cogitat, totusque animus huic affectui adeo indulget, ut reliquarum functionum obliviosus, omne corpus torpidum negligat.

5°. Omnino hic recenſeri meretur illud *duri veſtimenti* ſeu *loricæ* genus, quo, ut æſtimatâ gracilitate placeat, molle corpuſculum, et præcipue abdomen, adeo conſtringere ſolet virgo, ut triſtes non raro effectus ſed ſero perſentiat. Fieri enim non poteſt, quin non ſolum plerorumque abdominis viſcerum, diaphragmatis, atque ipſorum pulmonum functiones valde lædantur; ſed et ipſe uterus, ab inteſtinis ſurſum et deorſum preſſis, multa incommoda patiatur, et veluti ſuffocetur.

6°. Hisce omnibus illa denique accenſenda eſt cauſa, quæ *Retentione excernendorum* tantum ad Cachexiam producendam confert, ut, quæ ex illa oritur, ſingulari nomine Virginea dicta fuerit: *Menſtruum* volo *fluxum* retentum, ſuppreſſum, imminutum, etc: Ex quo quidem fonte tot tantaque ſcaturiunt Symptomata, ut, toto corporis habitu depravato, dira tandem Chlorosis naſcatur: Inſtar omnium ſolum audiamus Hoffmannum *l. ſ. c.* "Enimvero, inquit, et certa ac "frequens obſervatio, et probatiſſimorum Medicorum auctoritas confirmat, quod nimis imminutæ alias ſalutaris et criticæ ſanguinis ſuperflui per uterum et anum expurgationes, non modo Cachexiæ, et in feminis Chloroſeos, verum "etiam aliarum graviſſimarum et pene incurabilium paſſionum

"præ-

"præcipuæ cauſæ exiſtant. Nam quandocunque ſanguis con-"ſuetum exitum per ordinarias has vias, vel ob ſpasmos, vel "ob nimium craſſorum humorum infarctum non habet, ſta-"gnat, vitiatur, corrumpitur, et ad vaſa regurgitat ma-"jora et viſcera; quorum tonum, ac functionem vitiando "varia et gravia pathemata in remotis etiam partibus ſæpius "excitat. Morbus ille virgineus, qui indigitatur, et circa "pubertatis tempus virgines viro jam maturas frequenter in-"feſtat, unice ab impedita hac expurgatione ſua mutuatur "incunabula".

Pluribus autem in omnibus fluxûs menſtrui retenti cau-ſis inquirendis non inhæream; breviter animadvertiſſe ſuffi-ciat, præter illas mox ab Hoffmanno allegatas, ſolidorum nempe ſpasmos vel humorum viſciditatem, aliam inſuper in virginibus, nunquam fluxu menſtruo gaviſis, valde natura-lem accedere cauſam, oriundam ex eo, quod, corpore huic evacuationi nondum aſſueto, totâque matricis ſubſtantiâ ad-huc compactâ admodum, vaſorum vires contractiles nondum ſufficiant ad ſanguinem verſus uterum determinandum et pro-pellendum, ejusque vaſa extricanda et aperienda.

Nata ergo in corpore virgineo ſanguinis evacuandi ne-ceſſitate, dum quacunque de cauſa per uteri vaſa id non ſuc-cedat; hæc ſanguinis copia corpori moleſta multis modis toti nocere poteſt œconomiæ: ne omnia mala hic enumerem, po-tiſſimum videamus, qua ratione ipſa denique Cachexia Virginea oriatur. Hic enim ſanguis ſenſim ſenſimque accu-mulatus, ſi neque ulla excretione naturali, neque aliis evacuatio-nibus ſanguineis excutitur, copiâ ſuâ majora vaſa diſtendit, quæ diſtenta, vel minora comprimunt, vel humoribus craſſioribus in minora vaſa propulſis, ea atonica reddunt; ita ut non ſolum

humorum circuitum, ſecretiones et excretiones turbentur et ſufflaminentur; verum et omnes actiones a tenuioribus fluidis pendentes, langueſcant. Præterea hæc ſanguinis abundantia, licet non adeo magna exiſtat, ut multum dilatet, aliâ quoque ratione nocere poteſt; ſcilicet irritando, vaſa a naturali tono et contractionum rhythmo in motus ſubitos inordinatosque concitat ſpasmos, variasque humorum congeſtiones et obſtructiones producit; unde non ſolum humorum craſis valde vitiatur, et ipſa iterum ſolida male afficiuntur; ſed etiam vaſa tandem debilitata tonum ac robur amittunt, torpent, et irritari facile nequeunt; torpet ergo et humorum motus, a quo cum maxime pendeat eorum bona indoles, ſtagnantes autem inertes fiunt et viſcidi; ſicque *deſtructa ſolidorum et fluidorum in ſe invicem actione*, ipſa præſens exiſtit Cachexiæ Virgineæ cauſa proxima: Quæ ergo liquido apparet vera eſſe, et ad ſupra (pag. 6.) recenſita ſymptomata producenda apta: id quod ordo jam exigit, ut breviter demonſtremus.

Cauſæ proximæ et ſymptomatum ratio.

1°. Color *pallidus*, *habitus corporis tumidus et flaccidus*, *calorque imminutus* ex hoc fonte profluere manifeſtum eſt. Albidus enim Chylus in rubrum ſanguinem convertendus motu et actione vaſorum; his autem deficientibus, ruboris gradum attingere nequit, ſed colorem quemvis heterogeneum induit: ipſe quoque ſanguis ſtagnando et rareſcendo diſſolvitur, et in ſerum abiens, rubedinem amittit. Qui itaque pallidus humorum color maxime ſe manifeſtat in illis partibus corporis externis, quibus cutis tenuiſſima eſt, labiis, internis palpebris ſimilibusque. Porro ſolida copioſis aquis perfuſa molliter intument ac flacceſcunt; imprimis quorum ſubſtantia laxior et ſpongioſa humorum receſſui et ſtagnationi favet; veluti tota membrana cellulosa, in quam arteriæ exhalantes plus liquidi aquoſi deponunt, quam venae, ob langueſcentem humorum in-

in venis accumulatorum reditum ad cor, reſorbere poſſunt: iis præſertim in locis, ubi tardior circuitûs motus; hinc poſt ſitum corporis horizontalem tempore ſomni circa bulbos oculorum, poſt ſitum autem erectum tempore vigiliarum circa pedum malleolos facillime tumores œdematoſi naſcuntur. Quantum vero calor a ſolidorum liquidorumque actione et attritu dependet, tantum ergo imminutis his, ipſe imminuitur, in extremitatibus præſertim longe a corde remotis.

2°. Hac quoque de cauſa *Functiones Vitales* multum lædantur neceſſe eſt: Cordis enim palpitationes, reſpirandi difficultas, anhelitus, anxietates, deliquia, dolores, tenſiones, conſtrictiones, ſpasmi, congeſtiones, obſtructiones, pulſus arteriarum nunc debilis et inæqualis, nunc acceleratus atque in varia parte varius facillime originem mutuantur æque ab actione tonoque ſolidorum, et liquidorum motu deficientibus, atque ab accumulatis in venis humoribus, ad quævis irritamenta quaquaverſum impetuoſe ruentibus: Hi enim corporis, v. gr. exercitiis, compreſſis muſculorum contractione venis, ſubito verſus cor propelluntur, illudque ac pulmones obruunt, et magno cum impetu ad hæc illave corporis loca delati, diſtendendo, irritando, obſtruendo, etc. fecunda fiunt recenſitorum malorum germina. Quæ quidem ſæpius in hoc morbo redduntur multo acerbiora, ſi, exortis in primis viis ſpasmis ructus et flatus intercluduntur, atque hac ratione ab inteſtinis aëre diſtentis, quæ per abdomen decurrunt vaſa, comprimuntur, et diaphragma ſurſum actum thoracis cavum minuit; ſanguis ergo cor pulmonesque opprimit, et magna copia verſus caput propulſus, immanem quantum malorum numerum creare poteſt.

3°. Functiones autem *Animales*, læſis ex viſcida colluvie,

vie, humorum qualitatibus, et torpentibus ſolidorum viribus, ſat cito lædi, non eſt quod jure miremur: ſecretiones enim qualescunque et excretiones ſubtiliſſimæ quomodo rite procedere, quomodo fibroſus ſolidorum contextus legitima ſenſibilitate gaudere, quo tandem modo actiones inde pendentes vigere queunt? Languet nobiliſſimum ac tenerrimum illud capitis viſcus, ut et totum, quod inde originem trahit, ſyſtema nervoſum: torpent imminutâ ſenſilitate ſolida, "hinc, *juxta* "*ta* §. 196. *cel.* Gaubii. *Introd. ad Patholog.* ad irritamen-"ta niſus in contractionem tam parvos, ut non ſufficiant iis pro-"ducendis motibus, quos œconomiæ ſalus poſtulat." motus ergo animales languent, iners corpus languida poſt ſe trahit membra, et quæ longe a circuitûs fonte diſſita humorum accumulatorum pondere gravantur; pedum inde gravitas: ſed et ſenſus externi atque interni hebeſcunt: magna ſimul adeſt in ſomnum propenſio, quæ ſive ex corpore, ſive ex mente, ſaltem non ex naturali eorum laſſitudine, ſed morboſâ potius inertiâ et indolentiâ profluere, atque adeo parum refocillare, certum eſt. Etenim, corpore male affecto, male quoque affici ipſum animum, quotidiana docet experientia; ſicque in hoc morbo ſui corporis quaſi, ut ita dicam, non ſatagit; varia ſecum volutat phantasmata, torpet, moeret, etc.

4°. Functiones tandem *Naturales* dictæ, quibus ore aſſumta in blandum chylum et ſuccum nutrititium elaboranda, et materia feculenta eliminanda ſunt, morboſos, ex hac fluidorum viſciditate ac ſolidorum torpore, depravatis virium coctricium conditionibus, perſentiunt effectus: Turbatis enim omnium viſcerum ſecretionibus et excretionibus, hinc etiam ſaliva, ſuccus pancreaticus, Bilis utraque, ac ceteri liquores gaſtrici, a quibus præter ipſum appetitum, aſſumtorum dilu-

tio,

tio, diſſolutio, ſubactio, miſcela, viſcidorum attenuatio, acidorum correctio, verbo, in materiem coctam mutatio, maxime dependent; vel debita quantitate non exernuntur vel debita virtute non pollent, ut hæc dicta præſtare poſſint: tanto præterea minus, quanto materia lenta glutinoſa in primis viis jam nidulans has humorum affluxorum virtutes ulterius obtundit et iners reddit. Altera quoque accedit depravatæ coctionis ratio, ex ipſa fibrarum ventriculi inteſtinorumque debilitate et laxitate, nec non ex languente hinc illorum motu periſtaltico oriunda: Ipſa denique langueſcens reſpiratio, ac languida inde muſculorum abdominalium et diaphragmatis actio, alternis contractionibus hæc viſcera comprimens, nihil non impediunt, quo minus alimentorum digeſtio et Chyli elaboratio juſto cum vigore abſolvantur. Hac itaque ratione aſſumta primis viis immorantia, immutari et ſubigi neſcia, propriam ſuam ſequuntur indolem, ac ſpontanea degeneratione, vel in fermentationem acidumque, vel in glutinoſum vel putredinem vergunt. Ex quibus omnibus intellectu facillimum eſt, quomodo in primis viis non ſolum appetitus imminuatur, aboleatur vel depravetur, et nauſea, vomitus, ructus, flatus, ſpaſmi; os ſiccum, alvus adſtricta, ſimiliaque naſcantur ſymptomata: Verum et perſpicuum eſt, qua ratione humores hi crudi per vaſa lactea intra corpus facile non recipi, et recepti a reliquis organis debilibus neque in coctos bonæque notæ ſuccos elaborari, neque a materie excrementitia rite defecari poſſint: ſed crudi partim per urinæ et tranſpirationis emunctoria eliminentur, partim reliquorum humorum pravam indolem pejorem reddant.

5°. Denique ad *Menſtruorum* ſymptomata quod attinet, leviter monuiſſe ſufficiat, licet in ipſo Chloroseos principio præcipua mali cauſa ex impedita hac ſanguinis evacua-

tione progerminet, non raro tamen evenire, quum altas jam radices in corpore egit morbus, ut fluxus tum demum prorumpat, verum nequaquam periodicus, neque debitis qualitatibus præditus, ſed inordinate et albido ſæpius colore emanans, fluoris albi nomine inſignitur. Vaſa enim Uterina primo initio nimis fortia et contracta, ut affluentem ſanguinem transmittere queant; dein tamen, debilitato totius corporis tono et robore, debilitantur quoque, atque ultimo pravum adeo motûs rhythmum patiuntur, ut pro rubro ſanguine, viſcidum hunc albidumque emittant liquorem: de quo fluxu plura addere hujus loci non eſt.

Diagnoſis. HAUD difficilis jam erit morbi noſtri DIAGNOSIS: Conſideratis enim ſupra enumeratis qualitatibus externis, læſis functionibus, atque Excretis; cauſis porro, quæ prædiſponunt æque, ac quæ occaſionem præbent; nihil, credo, obſtabit, quo minus CACHEXIA VIRGINEA ab omni alio morbo diſtincta, præſens cognoſcatur: imo habita præſertim ſexûs ætatisque, et menſtruorum debito tempore non profluentium; nec non coloris habitusque corporis ratione; nullum amplius de hoc affectu ſupererit dubium.

Prognoſis. NEQUE etiam PROGNOSI ut diu immoremur, neceſſe eſt: pro variis enim, quæ anſam dederunt, cauſis; pro varia effectuum vehementia, pro vario denique durationis gradu, aut facilior aut difficilior CACHEXIÆ VIRGINEÆ eſt curatio; ac vel in ſanitatem vel in alios morbos, ipſamque mortem abit.

SI ergo, ex perverſo rerum non naturalium dictarum uſu, ortâ CHLOROSI, menſtruorum retentio nimis diu non perſtiterit, nec multa magnaque urgeant ſymptomata; correctis, in

in tempore per contrariam vivendi rationem, commiſſis erroribus, allatâque prudenter, quæ morbi cauſam tollat, Medicinâ, ita ut uterina ſanguinis evacuatio juſtis prorumpere incipiat periodis magna affulget futuræ ſanitatis ſpes; tanto quidem major, nulloque recidivæ metu ſuperſtite, ſi ſtatûs virginei cum deſiderato conjugio commutandi læta ſeſe offerat occaſio.

Quod si poſt hæcce omnia diutius neglecta, interim multorum viſcerum functiones magis magisque depraventur, aliaque ſimul mali ominis acceſſerint ſymptomata; medicamentis jam ob ipſum Naturæ virium languorem parum valentibus; ſero hæc medicina paratur, malumque in pejora alia, aliam curationem poſtulantia, ruit. Ex læſis itaque functionibus, præſertim naturalibus, vel Leucophlegmatia, Anaſarca, Hydrops, vel Tympanitis, vel Febris Hectica, Atrophia imminent: Ex læſis autem animalibus, Paralyſis, variaque ſenſuum externorum vitia ortum ducunt: Ex perſiſtente tandem fluore albo, ſterilitas, prolesve ſaltem debilis metuendæ ſunt.

Verum enimvero affectis admodum nobilioribus functionum vitalium viſceribus, multa alia, aut Apoplexia, aut Cordis palpitatio, aut Peripneumonia, ſubito mortifera pertimeſcenda.

Nihil jam, niſi ipſa Cachexiæ Virgineæ ſupereſt Curatio: hanc ſuccincte indicatis tantummodo generalioribus pertractare conabimur; ne enim ſingularia quævis attingamus ingens vetat ſymptomatum numerus, quæ prout variant, variam non raro exigunt curam. Curatio.

Quantum ergo ad Indicationes attinet, ſecundum quas

C 2 pro-

procedendum, ut amiſſam recuperet ſanitatem ægra, tres hic, habita cauſæ proximæ ratione, occurrunt Primariæ: 1ª. quidem Indicatio eſt, viſcidi et inertis vel expulſio vel correctio: 2ª. dein languentium virium, toni ac motûs ſolidorum corroboratio; et naturalium vibrationum ac contractionum reſtitutio: 3ª. denique morboſi fluxûs uterini in juſtam periodicam permutatio: quibus omnibus ubi legitimâ medendi methodo ſatisfactum fuerit, credo fore, ut ſatis tuto, cito ac facile ipſe curetur Morbus.

Tres ſunt viæ naturales, per quas Expulſio e corpore inſtitui poteſt; Alvo per Purgantia, Renibus per Diuretica, Cute per Diaphoretica ac Sudorifera: huc ergo materiem morboſam dilutam atque attenuatam ducere et expellere indicatur; verum poſt rite purgatas a lentâ ſaburrâ primas vias, multum abeſt, ut per diuretica, ſudorifera, etc. quatenus ſolis hiſce viribus maxime pollere ſupponuntur, tentanda atque urgenda ſit evacuatio: perſiſtente enim organorum debilitate, læſisque eorum ſecretionibus et excretionibus, pravos ſemper conficere et emittere pergunt humores, etſi optima quævis ſubſtituantur alimenta; nonne quoque juſtus eſt metus, ne evacuatis hiſce viſcidis humoribus, evacuetur et id, quod per auctas vaſorum in liquida vires, debitosque motus ulterius coqui, et in bonos ſuccos nutrititios redigi poſſet; ſecundum prudentiſſimum illud Galeni monitum in *Libr. Hippoc. de Alim.* "pituita autem frigida et humida eſt, et veluti quod-"dam ſemicoctum alimentum; quare non eſt evacuanda, ſed "debet in corpore manere et alterari". Etenim vero labefactatas ſolidorum vires reſtaurando, ne ipſa quidem humorum viſcidorum negligitur expulſio, ſed, quantum hoc requiratur, eâdem abſolvitur operâ, iisdem perficitur remediis, quibus et humores corriguntur, et amiſſum robur, to-

tonusque, nec non ipſe deficiens menſtruorum fluxus reſtituuntur.

Hisce ita præmonitis, ut Curatio rite prudenterque ſuſcipiatur ac perficiatur, ante omnia 1°. Primarum viarum habenda eſt ratio, ut purgentur ac dein roborentur: 2°. Bona corpori ingerenda ſunt alimenta: 3°. Simul vires applicantes motu et exercitiis augendæ: 4°. Denique Medicamenta dicta Cardiaca, Stimulantia, Corroborantia, etc: reliquum abſolvunt opus: de quibus ſingulis paulo prolixius agendum. Quantum autem ſanationi faveat legitimus reliquarum rerum nonnaturalium uſus, oppido manifeſtum eſt; neque quomodo hic ordinandus ſit, ex ſupra dictis, ubi de cauſis remotis fuit ſermo, intelligi erit difficile.

1°. Haud unica ſane eſt ratio, quæ peculiarem primarum viarum indicat curam: indigeſtilis enim lentaque materies ac ſordes ibi hærentes, ut multa ſupra memoratorum ſymptomatum producunt, ſic et quo minus ex optimis alimentis ac medicamentis ſalutares corpus perſentiat effectus, plane impediunt. Proſtrato ergo appetitu et nauſeâ laboranti ægræ leni Emetico ventriculum a viſcida pituita liberare conducit: niſi aliud quoddam ſymptoma periculum inde minetur. Dein Laxantibus, leniter Purgantibus inteſtinorum ſordes expellantur: poſt Eccoprotica repetitis vicibus exhibita, optime hic proſunt ſalia Polychreſtum, Tartarum ſimiliaque, quorum blando ſtimulo lenti humores attenuantur, et copioſius verſus inteſtina derivantur.

Purgatis primis viis, debiles earum vires, ut aſſumta concoqui valeant, reſtaurandæ ac ſtimulante calore, acrimonia et aromate excitandæ ſunt, id quod tutiſſime perficiunt, quæ de-

debita præparatione, forma et doſi deſumuntur ex Herbis Abſinthio, Betonica, Mentha, Veronica; ex Radicibus Gentianæ, Galangæ, Imperatoriæ, Calami Aromatici, Zingiberis, Zedoariæ; ex Corticibus Caſcarillæ, Cinamomi, Winterano; ex Gummoſis reſinoſis Myrrha, Galbano, Sagapeno: vel et ex Compoſitis Tinctura Sacra, Elixire Propr. Parac. etc: quæ ſingula reliquo corpori admodum ſunt proficua.

2°. Ad alimenta autem ſeligenda conſuluiſſe ſufficiat, quæ ſupra in cauſarum tractatione ut nociva damnavimus; per ſingula, quæ conveniunt, ire, nimis longum foret: Aſſumenda non ſolum, quæ ſanis corporis humoribus jam magis ſimilia, facile ſe diſſolvi et ſubigi patiantur debilibus viſcerum viribus, ſed etiam quæ materiæ peccanti ſint contraria: Optima fere ſunt Jura carnium, ipſæ juniorum animalium carnes, panis bis coctus ſimiliaque; quorum tamen major copia ſimul non ingerenda, quam rite concoqui poſſit; idoneis potius condimentis languida ſtimuletur digeſtio. Potus autem, loco infuſorum aquoſorum, Cereviſia ſit aut Vinum meracius. Verûm corpus bonis repleviſſe alimentis non multum juvabit, deficiente motu.

3°. Ergo ut vires Coctrices, ut priſtinus ſolidorum vigor et robur, ut omnium membrorum agilitas redeant, totum legitimis exercitiis commovendum eſſe corpus, ante *pag.* 15. probavimus: non poſſum tamen, quin hic inſeram, quæ expreſſé adeo monet *clar.* VAN SWIETEN *ad* §. 1173: "dum circa "tempus pubertatis cachecticæ virgines pallido ſic dicto mor-"bo laborant, intra paucas ſeptimanas curam promittere ſem-"per auſus fui, et ſtabilem ſanitatem, modo vellent renatas "ex Limaturæ ferri uſu vires ſalubri corporis motu conſervare, "et a potibus aquoſis tepidis abſtinere, qui robur ſolidarum "partium corporis enervant." At-

Attamen adſuefactum quieti corpus incauto exercitio ne citius moveatur, humores lenti ſtagnantes vetant, qui uno impetu ad cor, pulmones, caput, vel ad alias quasvis partes delati ac congeſti exitioſa non raro mala, dirasve obſtructiones, dolores, etc.: cauſari valent. A lenioribus itaque corporis compreſſionibus externis, et frictionibus incipiendum, quæ pannis laneis aſperioribus Succini vel Maſtiches vapore imbutis, vel Scopulis cutaneis in hunc uſum effectis ab ipſâ dein inſtitutæ ægrâ, ipſi vaſorum humorumque actioni, et leviori ſimul muſculorum motui favent: audiamus de his Celsum: " Si infirmior eſt, geſtari, ungi, perfricari, " ſi poteſt, maxime per ſe ipſum, ſæpius eodem die, et ante " cibum, et poſt eum, ſic ut interdum oleo quædam adji" ciantur calefacientia." Poſt hæc corpore magis firmato ſucceſſive Vectiones in Rheda, Equitatio, Ambulatio, Saltus ac ſimilia exercitia egregie conducunt, præprimis ſi per amœni gaudia ruris etiam mens curarum vacua oblectetur.

4°. Ipsa denique idoneorum medicamentorum uſus exponendus ſequitur, quorum tamen ingentem pro dignitate pertractare quantitatem, haud permittit inſtituti ratio: ex conſideratis ſolidorum torpore, humorumque viſcoſitate ac cruditate optimorum remediorum facillimus erit ſelectus; prudenti interim adhibita cautela, ne efficaciora debilioribus præmittantur: Prius igitur exhibitis lenioribus ſtimulantibus, attenuandi ac reſolvendi vi pollentibus, Aromaticis, Nervinis, Spirituoſis; quibus languidæ ſolidorum vires ſuſcitentur humorumque circuitus, atque eorum legitima evacuatio et correctio promoveantur: hiſce dein tuto ſubjungi et intermiſceri poterunt corroborantia fortiora et adſtringentia, quæ reliquam abſolvunt Curam, nec non vegetam totius corporis œconomiæ ſanitatem reddunt.

Ad

Ad priora pertinent Gummi reſinoſa, Saponacea, Salia imprimis neutra, Bilioſa, Aromata, Vina meraciora, Aquæ minerales, quibus ſatis evacuatis aut correctis liquidis, firmatisque ſolidis, fortiora ad hunc morbum perſanandum magis ſpecifica exhibeantur; inſtar omnium hic recenſuiſſe ſufficiat jure meritoque celebratiſſimum Chalybis nec non Corticis Peruviani uſum, quorum ſane egregias in Chlorosin ſanandam virtutes ſatis ſuperque optimi uno ore teſtantur Medicinæ Auctores.

Stabilis vero ſanitas nullo promittenda modo, ſi corporis exercitia ac reliquum victûs regimen iterum negligantur: maxima imprimis fluxus menſtrui habenda eſt cura; qui niſi peculiaribus remediis, contracto ſaltem Matrimonii fœdere et celebrato generationis opere optime provocatur: "Coïtus, inquit Hipp. ſanguinem calefacit, ac viam faciliorem menſibus reddit." Quantum enim ad ipſam non ſolum curationem faciat, ſed ad recidivam quoque præcavendam, non eſt quod moneam.

Nunc demum huic Diſſertatiunculæ finem imponere liceat; Legibus Academicis ſatisfaciendum fuit, quodſi haud indigne ſatisfecerim, Gaudeo.

FINIS.